

**СУТНІСТЬ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА ВИЗНАННЯ
ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ
ТА МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ОРГАНІВ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Право кожної держави, виходячи з принципу суверенітету, за загальним правилом передбачає рішення іноземних судів, які не мають на його території обов'язкової сили.

Визнання та виконання іноземних судових рішень має велике значення у всіх сферах суспільного життя: в економічній, у правовій тощо. Цілі правосуддя можуть бути реалізованими тільки у тому випадку, коли рішення, винесені компетентним судом, виконуються. У випадку, коли мова йде про іноземне судове рішення, то необхідною умовою майбутнього виконання є його визнання відповідними компетентними органами запитуваної держави і звернення до виконання (у сферу виконавчої юрисдикції).

Аналіз міжнародно-правових документів та спеціальної літератури дозволяє зробити висновок про те, що, реалізуючи досліджувану форму співробітництва у сфері кримінального процесу, можливим є визнання та виконання таких рішень: обвинувальних вироків, які набули законної сили (щодо санкцій, які включають позбавлення волі, штрафи та конфіскації, позбавлення прав; у тому числі і шляхом нагляду за умовно засудженими та умовно звільненими); інших процесуальних (у тому числі і судових) рішень компетентних органів іноземної держави в процесі реалізації договірних відносин у сфері кримінального процесу (рішення про виконання рішення про застосування примусових заходів медичного характеру; постанови про утримання особи під вартою; рішення про тимчасовий арешт для подальшої видачі та інші рішення, виконання яких є необхідним для ефективної реалізації певної форми співробітництва).

Як зазначає Т. Я. Хабрієва, у міжнародному праві немає прямих норм, які зобов'язували б визнавати й виконувати іноземні судові рішення. Однак держави загалом визнають і виконують їх, визначаючи при цьому умови та обсяг виконання (Хабрієва Т. Я. Международное сотрудничество в области признания и исполнения иностранных судебных решений /Т. Хабрієва // Журнал российского права. — 2006. — № 8. — С. 4—6), тобто є необхідність у визнанні та виконанні іноземних судових рішень для забезпечення ефективного співробітництва та досягнення мети судочинства. Держави визнають це, домовляючись одна з одною. При цьому визначається спеціальна процедура, умови, за яких стає можливим визнання та виконання іноземних судових рішень.

Передумовою виконання судового рішення є його визнання. Під визнанням необхідно розуміти поширення юридичної сили рішення іноземного суду на територію України у порядку, передбаченому законодавством (таке визначення давалось у Законі України «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів», який втратив чинність у зв'язку із набранням сили новим ЦПК).

Європейська конвенція про міжнародну чинність кримінальних вироків 1970 р. не дає визначення «визнання судових рішень», але у назві самої Конвенції передбачається безпосередня чинність (що включає визнання) кримінальних вироків між договірними сторонами.

Указана Конвенція 1970 р. визначає порядок виконання європейських судових рішень у кримінальних справах, регламентуючи загальні умови виконання, застосування тимчасових заходів у визначених випадках щодо засуджених осіб, порядок виконання санкцій, а також міжнародні наслідки європейських судових рішень у кримінальних справах.

Вважаємо, що під визнанням необхідно розуміти поширення юридичної сили рішення іноземного суду або міжнародного судового органу (установи) на територію запитованої держави у порядку, передбаченому законодавством останньої. Під виконанням рішення іноземного суду, у свою чергу, слід розуміти застосування всіх можливих законних засобів для реалізації положень міжнародних договорів, запитів про виконання таких рішень у запитованій державі у порядку, передбаченому національним законодавством останньої.

Визнання та виконання рішень може бути складовою частиною (елементом), способом (методом) здійснення іншого провадження. У цьому випадку йдеться про те, що всередині окремого інституту функціонує певна система правових норм різних видів, які спрямовані на реалізацію завдань та цілей цього основного інституту та разом з тим мають самостійне значення для регулювання інституту визнання та виконання іноземних процесуальних (судових) рішень, які виносяться уповноваженими органами і потребують визнання та виконання органами запитованої держави. Адже без такого визнання та виконання втрачається сенс використання певного виду співробітництва.

Таким чином, визнання та виконання рішень іноземних судів, як частина провадження, спрямовані на забезпечення виконання, по-перше, взятих на себе договірних зобов'язань у визначеній міжнародним договором сфері; по-друге, на безпосереднє поширення на територію запитованої держави юридичної сили відповідного рішення і таким чином на певну сферу суспільних відносин, які регулюються міжнародними договорами, і на кінцевий результат такого міжнародного співробітництва.

Слід зазначити, що визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів може бути самостійним провадженням.

У такому випадку мова може йтися тільки про визнання та виконання остаточних рішень (вироків) іноземної держави або міжнародної кримінальної судової установи (наприклад, Міжнародного кримінального суду). Правову основу регулювання такого провадження становлять Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 р., Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р., Додатковий протокол до неї, Римський статут Міжнародного кримінального суду, відповідні національні законодавства держав.

ЛУКАШКІНА Т. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу

УМОВИ ТА ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ЗА ЧИННИМ КПК УКРАЇНИ

Серед заходів забезпечення кримінального провадження особливе місце посідають запобіжні заходи як такі, що істотно обмежують особисті права підозрюваного, обвинуваченого. Запобіжні заходи визначають як превентивні заходи процесуального примусу попереджувального характеру, пов'язані з позбавленням або обмеженням свободи підозрюваного, обвинуваченого, які за наявності підстав та в порядку, встановленому законом, застосовуються під час кримінального провадження слідчим суддею, судом з метою забезпечення їх належної процесуальної поведінки (Уголовный процессуальный кодекс Украины. Научно-практический комментарий / Отв. ред.: С. В. Кивалов, С. Н. Мищенко, В. Ю. Захарченко. — Х.: Одиссей, 2013. — С. 379). Важливою запорукою законності та обґрунтованості застосування цих заходів є, зокрема, чітке визначення в КПК умов та підстав їх застосування, а також вказівок щодо необхідності врахування деяких обставин для обрання конкретного запобіжного заходу.

На жаль, чинний КПК не достатньо послідовно та чітко регулює ці питання.

На наш погляд, доцільно, аналізуючи відповідні статті КПК, а також застосовуючи їх, тобто вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу, виділяти: **мети** обрання запобіжних заходів; **умови** обрання запобіжних заходів; **підстави** обрання запобіжних заходів; **обставини**, які слід враховувати при обранні запобіжних заходів.

Метою застосування запобіжного заходу згідно з ч. 1 ст. 177 КПК є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених